

योगप्रकाश मल्लका तामापत्र, ताडपत्र र तमसुकहरू

शङ्करमान राजवंशी

ताडपत्रहरू*

वि. सं. १७८२ को

लम्बाइ १ फुट २½ इञ्च

चौडाइ १½ इञ्च

यसमा माटोको बाटुलो छाप छ । छापको बीचमा खङ्ग र खङ्गको तल कछुवा अङ्कित छन् । छापको घेरा भित्र 'श्री श्री लोक' लेखिएको छ । यो पत्र राजा योगप्रकाश मल्लले ल.पु. परदेशक्वाठका दातेह्य भारो-लाई बारी बेची गरिदिएको हो । यसमा साक्षी विष्णु मल्ल छन् । यस पत्रको लेखक राजज्योतिषी जोगराज छन् ।

मूल—

- १ ॐ स्वस्ति ॥ श्री मानिग्लाधिपति श्री श्री जयप्रकाश मल्ल देव प्रभु थाकुरसन परदेशक्वाठननि वन्ता-गृह निवाशि ग्राहक दातेह्य भारो नाम्ने प्रसादी कृतं ॥ पुराम ग्राम वातिका नाम प्रदेशे ॥
- २ नदीशिमाया पश्चिमत श्री श्री राजा भुम्यादुत्तरत पूर्वत दक्षिणतश्च एतन्मध्ये तद्वातिका एकतीश कर्षाङ्क कर्षं श्युय छि ३१ नेचातलन जुरो भूय पकुमारि वातिका चतुर कर्षाङ्क क
- ३ ष पि ४ आवथलिवातिका द्वयो कर्षाङ्क कर्षं नसि २ एते वातिका यथा नगरकाल प्रवर्तमानेन सुवर्ण पुष्पमारार्ध प्रढौकृत मोहोर टंका निश्लडा २०५ आदाय स्वाधिना वर्तकं न्याये
- ४ न क्रीविक्रीन प्रसादालपा जुरो अत्र पत्रार्थे दृष्ट-साक्षि श्री विष्णु मल्ल थाकुरस सम्बत् ८४६ मार्गशिर शुक्ल षष्ठयान्तिथौ राजदैवज्ञ जोग राजेन लिषितं ॥

वि. सं. १७८२ को

लम्बाइ १ फुट ६ इञ्च

चौडाइ १½ इञ्च

सस पत्रमा पनि माटोको बाटुलो छाप लगाएको छ । छाप माथिकै बमोजिम छ । यो पत्र राजा योग प्रकाश मल्लले ल.पु. नेकत्वाल क्वाठका शाक्यवंश श्री रायजुलाई गरिदिएको हो । यसमा घर जग्गा बेचेको कुरा छ । यहाँ साक्षी विष्णु मल्ल छन् । यस पत्रको लेखक मत्सेन्द्रराज छन् ।

मूल—

- १ ॐ स्वस्ति । श्री माणिग्लाधिपति श्री श्री जय योगप्रकाश मल्ल देव प्रभु थाकुरसन नेकत्वाल चाकल येताक्वाठ गृह शाक्यवंश श्री रायजुस नाम्ने प्रसादीकृतं ॥ काचग्रन्थि गृहपाताल नाम प्रदेशे महादेवया अमात्य गृहेण पश्चिमतः हरिनाश ओ जयकृष्णजु ओ गृहे
- २ ण पूर्वतः ग्वपिनाथजुया व ननि व सीमाया पूर्वतः गृहेण दक्षिणतः एतन्मध्ये तद्गृह ननिन दक्षिण प्रवेशजा व पाताल न खा स्व ३ कु २८ ओकु वाहारगृह जाव कु श्युय ६० यन्ता लिविया ताल कु सूय ३० एतद्गृहभूम्यां
- ३ यथा नगरकाल प्रवर्तमानेन सुवर्ण पुष्प मालार्ध मोहोरटंका श्युय न्हसत्या ६७½ आदाय स्वाधिना वर्तकं न्यायेन क्रीविक्रीण प्रसादीकृता अत्र पत्रार्थे दृष्टसाक्षि श्री विष्णु मल्ल थाकुरस सं ८४६ माघ शुद्धि मत्सेन्द्रराजेन लिखितं ॥

* वीर पुस्तकालय घण्टाघरमा छँदा संग्रह भएका हुन् । हाल राष्ट्रिय अभिलेखालयमा छन् ।

वि. सं. १७८४ को

लम्बाइ १ फुट २ इञ्च

चौडाइ १ १/२ इञ्च

यस पत्रमा पनि माटोको बाटुलो छाप लगाएको छ। छाप माथिकै बमोजिम छ। यो पत्र राजा योग प्रकाश मल्लले ल. पु. महापालका अमात्य महादेव भारोलाई गरिदिएको हो। यसमा जग्गा विक्रीको कुरा छ। यहाँ साक्षी विष्णु मल्ल छन्। यस पत्रको लेखक राज ज्योतिषी कोटिराज छन्।

मूल—

- १ ॐ स्वस्ति ॥ श्री माणिक्लाधिपति महाराजाधिराज श्री श्री जय योगप्रकाश मल्ल देव प्रभु थाकुरसन माहापाल चाकल यन्तागृह अमात्य महादेव भारो नाम्ने प्रसादीकृतं ॥ पन्
- २ तुति क्वलिवि क्षेत्र नाम प्रदेशे ॥ मार्ग व श्री राज्ञा क्षेत्र ओ न पश्चिमतः नद्या दुत्तरतः गथिया क्षेत्रात्पूर्वतः मार्गेण दक्षिणतः एतन्मध्ये तत्क्षेत्र वारह रोपनीकं रोव ष्वनसि १२
- ३ वातिका सह तत्क्षेत्र यथा नगरकाल प्रवर्तमानेन सुवर्ण पुष्प मालार्घ प्रढौकृत मोहोर टंका नेशल पीय डा २४५ शुकि छि १ आदाय स्वाधिना-बत्तंक न्यायेन क्रीविक्रीण प्रसादा
- ४ रपा जुरो अत्र पत्रार्थे दृष्टसाक्षि श्री विष्णु मल्ल थाकुरस सं ८४७ चैत्र वदि ११ राजदेवज्ञ कोटि राजेन लिखितं

वि. सं. १७८४ को

लम्बाइ १ फुट १० इञ्च

चौडाइ १ १/२ इञ्च

यस पत्रमा पनि माटोको बाटुलो छाप लगाएको छ। छाप माथिकै बमोजिम छ। यो पत्र राजा योग प्रकाश मल्लले ल. पु. मतखावहालका कल्याणसिंह भावो

तथा शिवराम भावो, दोपालका राजसि भावो, ध्वपंगगाडका लक्ष भवोलाई गरिदिएको हो। यस पत्रमा खेत बेचेको कुरा छ। यहाँ साक्षी विष्णु मल्ल छन्। पत्रको लेखक राजज्योतिषी नरेन्द्रराज छन्।

मूल—

- १ ॐ स्वस्ति ॥ श्री मानिक्लाधिपति श्री श्री जय योगप्रकाश मल्ल देव प्रभु थाकुरसन शलको भेतखा वाहार ननि येता गृह निवासी ग्राहक कल्याणसिंह भावो दोपात ननि येता गृह रत्नसिंह भावो स्वहल निह्य मेतखावाहार योक्कुनि दुंदु गृह शिवराम भावो ध्वपंगगाड लं येतागृह लक्ष भावो ऐतेस नाम्ने प्रसा
- २ दी कृतं ॥ वलवु सिपातल क्षेत्र नाम प्रदेशे मार्गेणोत्तरत घलसिमायां पूर्वत दक्षिणतश्चः एतन्मध्ये तत्क्षेत्र पादोन षड्रोपनिकं रोव डा ५ जव स्वं ३ तत्क्षेत्र यथा नगलकाल प्रवर्तमानेन सुवर्ण पुष्प मालार्घ प्रढौकृत मोहोर टं
- ३ नेशल चय न्हसस्या २८७ ॥ आदाय स्वाधिनावर्तकं न्यायेन क्रीविक्रीण प्रसादारपा जुरो अत्र पत्रार्थे दृष्ट साक्षि श्री विष्णु मल्ल थाकुरस सम्बत् ८४७ भाद्र पद कृष्ण सप्तयान्तिथी राज देवज्ञ नरेन्द्रराजेन लिखितं ॥

तामापत्र

वि. सं. १७८५ को

लम्बाइ १० इञ्च

चौडाइ ४ १/२ इञ्च

यो तामापत्र धादिङ्ग मालबाट वि. सं. २००४ चैत्र १२ गते रोज ५ मा वीर पुस्तकालय घण्टाघरमा उलथा गर्ना निमित्त आएको रहेछ। संग्रहका निमित्त छाप उतार लिइएको रहेछ। अहिले राष्ट्रिय अभिलेखालयमा रहेको छ त्यसैको लिप्यन्तर उतार यथावत् यहाँ दिइएको छ। तामापत्रको लिपि नेवारीमा छ। तामापत्रको छेउमा मोहोरको छाप लागेको छ। छापको

वीचमा खङ्ग अङ्कित छ । छापको घेरामा 'श्री श्री श्री करुणामय' लेखिएको छ । यो पत्र राजा योगप्रकाश मल्लले चन्द्रमणि जैसीलाई जग्गा बेची गरिदिएको हो । यसमा साक्षी विष्णु मल्ल छन् । पत्रको लेखक सिद्धि सिंह छन् ।

मूल—

- १ स्वति ॥ श्री मानिग्लाधिपति माहाराजाधिराज श्री श्री जय योगप्रकाश मल्ल देव थाकुल
- २ सव कासिम चन्द्रमणि जैसीया नाम्ने प्रदादीकृतं धान्याताल नाम प्रदेशे
- ३ षा सिमाया पश्चिमत नदि सिमाया उत्तरत पूर्वत श्री राज भूम्या दक्षिणत एतक्षे
- ४ त्र कर्षाक कर्ष नीय २० ड्ये खातार कर्षाङ्क कर्ष-श्लयपि १४ एतक्षेत्र यथा
- ५ नगरकार प्रवर्त्तमानेन सुवर्ण पुष्प मालार्थ प्रदौकृत मोहोल नेश्लचयपि
- ६ २८४ आदाय स्वाधिना वर्त्तकं न्यायेन क्रीविक्रीन प्रसादारपा जुरो अत्र पत्रा
- ७ र्थे दृष्ट शाक्षि श्री विष्णु मल्ल थाकुलजु भूय कर्ष डा ५ श्लयालि संवत् ८४८ चैत्र
- ८ शुक्ल षष्ठम्पान्तिथौ ॥ लिखित सिद्धिसिंह ॥ शुभ ॥

ताडपत्र

वि. सं १७८५ को

लम्बाइ १ फुट ५ इञ्च

चौडाइ १ १/४ इञ्च

यस पत्रमा पनि माटोको बाटुलो छाप छ । छाप

माथिकै बमोजिम छ । यो पत्र राजा योगप्रकाश मल्लले ल.पु. पलु देशका दातिह्य भारोलाई गरिदिएको हो । यस पत्रमा बारी बेचेको कुरो छ । यहाँ साक्षी विष्णु मल्ल छन् ।

मूल—

- १ ॐ स्वस्ति ॥ श्री मानिग्लाधिपति श्री श्री जय योगप्रकाश मल्ल देव प्रभु थाकुलसन पलुदेश गृह निवासि ग्राहक दातिह्य भारोस नाम्ने प्रसादी कृतं ॥ पुरामे ग्रामे वातिका नाम प्रदेशे ॥ प्रपात शिमाया पश्चिमत मार्गशिमा
- २ या दुत्तरत श्री श्री राजया भूम्या पूर्वत ग्राहकया वातिकाया दक्षिणतश्च एतन्मध्ये तद्वाटिका एकतीस कर्षाङ्क कर्ष शूय छि ३१ नेचातेलं त जुरो, तद्वाटिका यथा देसकाल प्रवर्त्तमानेन सुवर्ण पुष्प मालार्थ प्रदौकृत मो
- ३ होर टंका श्लंछि ड्यडा १५५ आदाय स्वाधिना वर्त्तकं न्यायेन क्रीविक्रीत प्रसादानपा जुरो अत्र पत्रार्थे दृष्ट साक्षि श्री विष्णु मल्ल थाकुरस सम्बत् ८४८† नष्ट वैशाख कृष्ण द्वितीयायान्तिथौ.

ऐतिहासिक टिप्पणी

ललितपुरका राजा योगनरेन्द्र मल्ल प्रसिद्ध थिए । यिनको सालिक ललितपुर राजदरवार अगाडि अग्लो स्तम्भमा रहेको छ । तिनका उत्तराधिकारी ठ्याहा छोरा थिएनन् । यसैले योगनरेन्द्रको मृत्युपछि ललितपुरमा अनेकन् राजाहरू भए । तिनमध्ये ललितपुरका राजा महीन्द्र मल्लको वि. सं. १७७९ मा मृत्यु भएपछि यी योग प्रकाश मल्ल ललितपुरका राजा छानिएका हुन् । यी योग प्रकाश मल्लको विषयमा वंशावलीमा यस्तो लेखिएको छ—

“महीन्द्र मल्ल राजाको भोग पनि धेरै वर्ष नभई शान्त भै जाँदा सन्तान शून्य भै मूलमा जन्म भयाकाले धपाई ल्याई पाटनमा रह्याका भक्तपुरका राजाका पुत्र योगप्रकाश मल्लकन राजा गराया”

(प्राचीन नेपाल पत्रिका ५ संख्याको १६ पृष्ठ)

† नष्ट वैशाख भनेको मलमास वैशाख भनेको हो ।

“महीन्द्र मल्ल कहायाका कान्तिपुर ललितपत्तन दुवै सहरका राजा महेन्द्र मल्ल परलोक भया । यहाँ उप्रान्त ललितपत्तनमा योगप्रकाश मल्ल छोरी पट्टिका सन्तान राजा भया ।”

(नेपाल राष्ट्रिय पुस्तकालयबाट प्रकाशित भाषा वंशावली भाग २ को ७५ पृष्ठ)

यसरी योगप्रकाश मल्लको विषयमा वंशावलीकारहरूको विभिन्न मत देखिन आएको छ । त्यसकारण यसको यथार्थ निर्णय गर्ने अरु प्रमाण खोज्नु बाँकी छ । यी योगप्रकाश मल्ल चतुर थिए । यिनले गोरखा र कान्तिपुरसंग मिली भक्तपुरलाई अँचेटेका थिए । उपर्युक्त ताडपत्रहरूमा लगाइएको छापमा “श्री श्री लोक” लेखिएको र तामापत्रहरूमा “श्री श्री श्री करुणामय” लेखिएको हुनाले यी योगप्रकाश मल्ल करुणामय लोकनाथका भक्त रहेछन् भन्ने स्पष्ट छ । ती पत्रहरूमा दृष्टसाक्षी विष्णु मल्ल छन् । यसकारण योगप्रकाश मल्लले आफूपछिको उत्तराधिकारी विष्णु मल्ललाई छानेका रहेछन् भन्ने कुरो प्रमाणित हुन्छ । यी विष्णु मल्ल योगनरेन्द्र मल्लकी भाञ्जी पुण्यमतीका छोरा हुन् । यी कुरो शङ्खमूलको विष्णु मल्लको अभिलेखमा यसरी लेखिएको छ —

ज्येष्ठा योगनरेन्द्रकस्य भगिनी श्री श्री निवासात्मजा ।
पत्यौ भक्तिमती सती मणिमती नाम्नी ह्यंभूच्छ्रीमीग्ती...
तस्याः सुतासीत्सुदती कुल श्रीलज्जावती पुण्यमतीति नाम्नी
पुण्यमत्याः पतिर्द्विमान् दरसिंहो दयापरः

अजीजनच्छ्री जयविष्णु मल्लस्तस्यां नरेशो दरसिंहनाम्नः
(अभिलेख संग्रह १० भाग १७ पृष्ठ)

श्री श्री निवासकी छोरी योगनरेन्द्रकी दिदी पतिको भक्ति गर्ने प्रतिव्रता श्री मणिमती हुनुभयो । उहाँकी (मणिमतीकी) छोरी राम्रो दाँत भएकी लज्जालु कुलकी लक्ष्मी पुण्यमती हुनुभयो । पुण्यमतीका पति बुद्धिमान् दयालु दरसिंह हुनुभयो । दरसिंहका पुण्यमतीतर्फ राजा विष्णु मल्ल जन्मनुभयो ।

उपर्युक्त ताडपत्रमा ठाउँ ठाउँमा क्वाठको पनि उल्लेख छ । क्वाठ भनेको किल्ला हो । मल्ल कालमा किल्लालाई क्वाठ भन्दछन् । त्यस बेला क्वाठको महत्त्व हुन्थ्यो । सो क्वाठ शत्रुबाट बचावट गर्न निमित्त बनेको हुन्थ्यो । त्यहाँ क्वाठ रक्षक पनि नियुक्त गरिएको हुन्थ्यो । यी योगप्रकाश मल्लले आफ्नो दरवारमा राजज्योतिषी पनि २।३ जना राखेका रहेछन्, उपर्युक्त पत्रहरूबाट ज्ञात हुन्छ ।

** — ★ — **

